

આશક માશુક ને સ્ત્રી ચરીત્ર.

સાંન ૨૧૫૬

ઇનશા નવરતન નો તરજુમો

એક કાબીલ મુનશી અને ફારસી કાલીના મદદથી

ગુજરાતીમાં કરેલા

બાબ પાંચમો

મુખ્ય.

ગુલામઅલી ગુલામ હુસેન

બેંડી બખ્તર.

“ફારોહ મુખ્ય” પરેસમાં છાપયું છે.

કિંમત આખી કીતાબની આગલથી ૩૦ રા.

છુટક દર રીસલાના ૩૦ બાબ

અબ્બારન રંગીન ની સહુ પર મહેરથી આગાહી કરવી

જવાબ આપીને શરફરાજ કરજો પાણુ તે ઇશકમાં મરેલાએ
ખીલકુલ જવાબ આપયો નહીં. ભાગ જોગે તે વખતે તે, કાશમીરી
છોકરાનો જાજર નાચતા ટુટી ગયો તાબરતોમ બાદશાહી
દરબારની અદમ કરીને પછાડે ખેંચીને જાંજર બાંધવા લાગો
તે વખતે આ દીવાનાએ પોતાના પરી એહરા માથુકને આંખથી
છુપેલો જોષ બાદશાહથી કેહવા લાગો કે તમારો મીસરો ઘણો
ખુબ સુરત (સારો) છે.

મીસરો

આં પરી દર પરદ શુદ મહો તમાશાયમ હનુઝ.

“તે પરી પરદાપોશ થઈ પાણુ તમારો જોનાર હું છું.”
પાણુ તેનો જવાબ આ બાદશાહ એ પ્રમાણે છે.

મીસરો

રફત અમ અઝ બેશતત ચંદઆકે મે આયમ હનુઝ.

“તે હજીવેર આવયો નથી તેથી હું દીવાનો થઈ ગયો.”

અરાચાર.

સુના શાહને ખર જુસત મીસરા જો એહ,

લગા કેહને બા સદ ખુશી તમ તો એહ.

જો મીસરા મેર દીઝકુ મતલુબ થા,

વહી આપને શીલખદ એહ કહા.

ગરજ શાહને ઉસ શએર જો કુ વીકાર.

દીશા શાએરોમેં બસદ એફતખાર.

સુખનદાં સુખનગોકી માહગુર સમ,

કરેં કદર કેઝીકર ન યજી રોઝ શમ.

“બાદશાહ આ જોડ મીસરો સામલીને ખુશીથી કેહવા
લાગો કે જો માગ દીલ પસંદ મીસરો હતો તેજ તેણે હવે કંઠ
આપયો.”

શએર

સુખનકે તલમગાર હંએ અકલમંદ,

સુખનસે હંએ નામ નેકાયાં ખુતંદ.

“સુખનોથી અકલવાલાઓમાં કરીઓનો નામ ખુતંદ છે.”

નકલ.

નકલ છે કે શાહ બહાં બાદશાહ કોઈ ચોર મેહલમાં છુપી રીતે રાતના વકત ઊઘતા હતા, અને સવારમાં બાદશાહ દીવાનખાનામાં આવ્યા બે ચાર ઘડી પછવાડે ફરીથી બાદશાહને ચોર મેહલનો યાદ થવાથી ત્રીયાં રવાના થયો ભોગ ભોગ તે મેગમ રાતની ખુમારીમાં આવી રૂપમાં બેઠી હતી કે.

મસનવી.

કે મુખર પે થો ઝુલક બીખરી હુવી,
ચોર અંગવા કુચ ઉપરકુ ઉઠી હુવી.
દુપેરા ભી સર પરસે સરખા હુવા,
નઝાકતસે મુઢેકે નીચે પરા.
ચોર આંખે ખુમારી પો નરગસસે આહ,
પાસીકી હુએક સીમત નકલી થીં રાહ.

“જાણ ડાપર બાલ વીખગએજાને મોહ કુમલાયેલા ને અંગીયા ગહેલી” એકાએક શાહજાહ બાદશાહ સાંમેથી નીકલી આવ્યા અને બેઠો આંખ ચાર થઈ ગઈ ત્યારે તે સફેદ ચેહનાવાળી પાક દામન દેરાત થઈ અને આંગણને દાંતામાં ડાબી પુતલાની માફક ઉભી થઈ રહી બાદશાહ તેણીને આંગણ દાંતામાં ગમેજા જોઈ આ મીસરો બોલતા મેહલથી બાહર નીકલી આવ્યો.

મીસરો

નીમે દર નીમે બર.

“અરધો અંદર અરધો બાર” બાદશાહ સંજના કરી અને વજીરો તથા ચાકરોને કહીકું કે આ અરધા મીસરોને આંખે પદ થઈ જાય. આખર દરએકે પોતાની લાએકી માફક કવીપણના મેદાનમાં પગ મુક્યા પણ કોઈનો મીસરો તેની બરોબરી કરી શક્યો નહી. છેલે નાશીર અઝી કરીને બાદશાહએ બોલાવી મંગાવ્યો તો તે કવીઓને આખર અપાવનાર અને કામીલાને રસતો દેખાડનાર બાદશાહ જમજાહ (બુલંદ મરતખાવાલા) નાં કેહવું સાંભળીને કેહવા લાગો કે બો બાદશાહ તારા સવાબનો આ જવાબ છે.

નવમ

અત્ર હૃદયમતે શહે જ્યાં લરઝઃ ત્રીં વ અસમાં,

અયુશત હૃદયત દર દહાં નીમે દર નીમે બરં.

સુનકે એહ શયેર બાદશાહને કહા,

આફરી બાદશાહકુ નરઃ ખુદા.

રૂતબા નાસર અલીકા અબ માહાબુર,

સમ પે રોશન હએ કયા કરં મત્રકુર.

“શહેજહાનના બીકથી જમીન અને આસમાન કાપે છે અને આંગલી હોરાનીની માહમાં અરધી અંદર અરધા બાહર.” એ જવાબ સાંભળીને બાદશાહએ કહીયું કે આફરીન (શામશ) છે તુને એ મરદે ખુદા મરતબો નાસીર અલીનો માહાબુર સરજાએને રોશન છે, હું તેનો ખવાન શું લખું.”

નકલ.

નકલ છે કે એક પરીબદ સીતમ કરનાર જાદુ નીચાર નકરાબાજ ચરબ જબાનવાલી, આબોમા સુરમા ભરેલી આંગુ દપકાવી રહી હતી તેવામાં બાદશાહ મેહનમા આવ્યો અને આ હાથ બેગમનો જોઈને તરતજ આ મીસરો બોલ્યો.

મીસરો

દુરે અબલક કસે કમ હીદ મોજુદ.

“જોતી અરધો કાલો અરધો સફેદ કોઈએ કદાચ જોઈયો હશે.” આ મીસરો બોલતા બોલતા બાદશાહ ઘેવાનખાનામાં આવ્યો અને કવીએને કહીયું કે આનો બીજો જોડ મીસરો વચાર કરો, કવીયો દરયા ફીકરમાં દુલ્હની મારીને દફતર એતમની બહુ ખોત કરયા પાછુ કોઈના હાથમાં મતનમનો જોતી લાગ્યો નહીં આખર બાદશાહએ નાસીર અલીને બોલાવીને કહીયું કે એ નાસરઅલી એસતાદ કવીપણના આ મીસરાના જોરમા બીજો મીસરો તારા જોડો ચતકતો લગાડજો, નાસીરઅલીએ કહીયું કે એ બાદશાહ કરામત ને ખુદા મરતબાના જવાન મુયારકયા ગોવા થાવ કે, તે મીસરાને બીજો મીસરો લગાડુ, બાદશાહે કહીયું.

મીસરો

દુરે અબલક કસે કમ હીદ મોજુદ.

“અરધા કાસો અને અરધા સફેદ માતી કોઈએ કદાચ
જોયો હશે.” તેના જવાબમાં નાસીરઅલીએ કહીયું.

મીસરો

બગરત્ર અશક મશમ સુરમા આહુદ.

“આંસુ સીંચાઈ આંખો સુરમાથી ભરી હુવી છે.”

અશપાર

ગરજ વો શાહ મીસગ સુનકે માહજુર,

હુવા દીલમે નીહાવત અપને મસરર.

લગા એહ બાત કેહને હર કીસીસે,

બસદ ફરહત દની ઓર મુનસફીસે.

બદરવાયે સુખન કેહના રવા હએ,

એહ મીસગ સીનક ગોહરસે બડા હએ.

“અનકીરસા બાદશાહ આ મીસરો સાંભળી પૌતાના
દીલમાં ધણો ખુશી થયો.”

નકલો

નકલ છે કે શાહજહાંન બાદશાહનો એક દાંત એક
લાલરૂહનો યુત્રાખી ગાલ ઊપર પીવાર કરતા લાગી ગયો તેવામાં
તે બાગને ખુબ સુરતી આપનાર ખીન્દા કુલો માફક હસવા લાગી
તે વખત બાદશાહની જખ્મનથી આ મીસરો નકલયો.

મીસરો

અત્ર યુત્રીદન જૈમ દીગર દાદ આં લખ ખંદારા

“દાંતના લાગવાથી બીજી ખુબસુરતી તે હોઠિ હસતાને
મળી.” આ મીસરો બોલતાં બાદશાહ દીવાનખાનામાં તસરીફ
સહ ગયો અને આ મીસરાનો જવાબ દરએકથી માંગ્યો પણ
એક કવી ને ચેલો નાસીરઅલીનો હાજર જવાબ ખુશ મીનજ
ખુલ ખુલ દાસતાન માહફીઝ યુરશનમા ચેહઆહનો આવાજ
કરીને કેહવા લાગો કે ઓ ખુદાવંદ ખરેખર.

મીસરો

અત્ર યુત્રીદન જૈમ દીગર દાદ આં લખ ખંદારા

મીસરો

કીમત આરે બેશતર બાશદ અકીકે કુંદારા

“દાંતના લાગયાથી ખીજ ખુબસુરતી તે હોડો હસતાને મલો, પણ અકીક ખોદેલાની કીમત વધુ થાએ છે.”

અશયાર

મુનકે મીસરા એહ બાદશાહને કહા,

આફરી બાદ વુજુ મરદ ખુદા.

કેજા ન બાઝર શાએરીમ તેરો,

હોવે કીમત દુરે મુખનકી બરી.

અલગરજ બાદશાહને અમ્મ માહશુર,

ઉસકુ દોલતસે કર દીયા મામુર.

“બાદશાહે સાબલીને કહીયું કે શાખાસ છે તુને ઓ મરદે ખુદા કાંએ નહી કવીઓના અંદર તારી મોહટી આખર થાએ.”

નકલ.

નકલ છે કે બેગમ જાએબુન નીસા પ્રરી ચેહરાવાલી એક દીવશ કોઇ માશુકના યાદમાં આ મીસરો તયાર કીધા.

મીસરો

અઝ હમ નમિશવદ ઝ હલાવત જુદા લખમ.

“તેનાથી નથી થઇ શકતા દુર હોઠ મારા” પણ આ મીસરાનો જોડ મીસરો તયાર કરવા બહુ મેહનત કરી પણ ઉમેદના બાગનો જોડ કોઇ પણ રીતે લીધો થયો નહીં, આખર તે માહલકાએ એક કાગલ રંગીન ઉપર અક્ષર સફાઇ દારથી તે મીસરો ખુબસુરતી સાથે લખીને નાસીરઅલી પાસે મોકલાવયો તેના જવાબમાં નાસીરઅલી ખુબસુરતી આપનાર કવીપણના બાગને હેરતના ઝાડની દાંખલીની કલમથી ખતે રેહાન (સારા અક્ષર) થી કાગલ જમીન ઉપર લખીને જોબુન નીશા આગલ મોકલાવી આપયો.

મીસરો

ગોયા રસીદ બર લખે ઐબુનનીસા લખમ.

“જે વખતે પોંદચીઓ જોબુનનીશાના હોડો ઉપર મારા હોઠ” આ મીસરાને જોબુન નીસા જોઇ મુમજુનના પેચ માફક યુસ્સામાં આવીને મજદૂર શાએરને તીક્ષ્ણે તજવાર જેવો કલમની નોકથી લખીને આ મીસરો મોકલયો.

નકલ

નાસર અલી બનામ અનો બુરદયે પનાહ,

વગર ના બુલખકા અલી સર બુરીદ મત.

“નાસીરઅલી અલીના નામથી વુ બચી ગયો નહીં તો
અલીની તલવારથી તાર માથું કાપી નાખત.”

શાએર.

લીક શાએર નો હંમે સો અઇ માહજુર,

નાહી કરતે કીસીસે ના મકદુર.

દિનકો મહદાન શાએરીમિં ઝમાન,

કરતા હમે કામ સેકકા હર આન.

“ઓ મહમુર, પણ ને કવીઓ છે તે નથી બીહુત કાઇના
નોર બુલખથી તેઓની મેદાન શાયેરીમા ઝમાન તલવાર આનીંદ
દરેક વકત કામ કરે છે.

નકલ.

નકલ છે કે સલમાન નામનો એક જાહોટા કવી પોતા
સાથે કવી ને દાનાઓને લઈ દરીઆ કીનારે દીન બેઠાતો હતો,
એકાએક નાસીર બુખારી ફકનીમાં ગરકામ (તરીકતવાલો) ફરતો
ફરતો આ કવીઓના ટોલામાં દાખલ થયો. સલમાન આને
જોઈને પુછવા લાગો કે ઓ પારકા જવાન આપરદાર વું કોણુ છે
નાસર બુખારીએ જવાબ આપ્યો કે આ હકીર (ચુલામ) ફકીર
પણુ કવીઓના જોડા ઉચ્ચકનારૂંછું, સલમાન ગરોબી શીરીન સુખની
જવાબ સાંભળીને તેને પુછ્યું કે ઓ દોસત તરતજ શર કેહવાની
શક્તી ધરાવે છે, તેણે જવાબ આપ્યો કે અલબત્ત, સલમાન
સાહેબ ઈમાનવાલાએ તરતજ આ મોસરો બોલ્યો.

મોસરો

દજલારા ઇમસાલ રફતારી અજબ મસતાન એસત.

“દરઆની આ વરસ માત્ર ઘણી જોસમાં મસતાન
જેવી છે.” નાસીર બુખારીએ કહીલું ખરૂં છે.

મોસરો

પાઇ દર અનજુર વ કફ ખરતબ મગર દીવાન એસત.

“પગ બેડીઓમાં ને કફ જાહડા પર છે પણ દીવાનો
છે.” આ મોસરો તરતજ સાંભળીને સબલા કવી અને વીધવાન

હેરાનીના દરવામાં દુખી ગયા અને સલમાન હસતા હસતા ઉઠીને કોટી કરી.

કુતબા

કેજી ન શાએરકી કદર અધ માહજુર,

શાએરને ઝમાંકુ હો મનઝુર.

સચ તો એહ હએ ન ગો કોઇ માને,

કદર જવહરકી જવહરી જાને.

“કાંએ નહી કવીઓતી તાજીમ કવીયો દુનીઆના કરે જવાહીરતી કદર જવાહર કરે.”

નકલ.

નકલ છે કે એક દીવસ શેખ અલી હુઝીન પોતાના બાગમાં એકલો બેસીને સુખનોના ફુલ વીચારતા બાગમાંથી વીણી વીણીને તરતજ ગઝલનો તૂટે બતાવી રહીઓ હતો અને દરબાન તથા દારગાને એવો હુકમ કર્યો હતો કે આ વખતે કોઈ પણ મારી પાસે આવી શકે નહી, એકાએક અચાનક એક જવાન હાજર જવામ આ બાગ દીવસંદ ને ખુશી ભરેલામાં જવાને ઊલટ કરી, પણ ચોકીદારોએ દરવાજાના મારગે જતા અટકાવ્યો. આખર તે જવાન પીસાબતી ઘોહરીથી વેહતા પાણીના માફક તે જગા ઊપર પોંદ્યયો કે જ્યાં શેખ સાહેબ બગીચાની સેર માજમા કરતા હતા, આ જવાનને એક કોટી સમજીને તેને નરમ જવાની અને મીઠા સુખનોથી શેખ સાહેબે કહીધું.

મીસરો

દરી બઝમ રાહ નેસત બીગાનરો.

“આ મજલીસમાં પારકાને જગા નથી.” તે જવાન આ મીસરો સાંભળીને કેહવા લાગો કે ઓ ખાનદાન બુઝુરગીના અને ઓ ચીરાગ નેકબખતીના ખર છે.

મીસરો

દરી બઝમ રાહ નેસત બીગાનરો.

“આ મજલીસમાં પારકાના વાસતે રસતો નથી પણ ખર પ્રજતા જોડ મીસરો એ છે.

‘મીસરો સાની.

કે પરવાનગી દાદ પરવાનગી.

“ પરવાનાને પરવાનગી આપીછે. ”

નજમ

સુનકે મીસરા એહ શુખજીને વહી,

ઉસકું એઝાઝસે ખીઠાયા કરીન.

સય હએ માહજુર હર સુખનદાંકી,

કદર કેઝકર કરે ન દીલસે સભી.

“ આ મીસરો સાંભલી શુખજીએ તેને બહુ આપ્યરે આપોને પાસે બેસાડયો સાચું છે કે કદરદાનોની કદર દાનાઓ બોલએ છે.”

નેકલિ.

નકલ છે કે શુખ અલી હુજીન પોતાના સોજતીઓના સાથે એક મજલીસમાં બેઠા હતા, અને વાન ચીતમાં રાત બે પોર યુજરી ગઇ હતી એકાએક શુખજીએ જાણાવયી એ પરમાણે કહીયું.

મીસરો

અઝ શમે ચે કદર રસીદ બાશદ.

“ રાત કેટલી ગઇ છે. ” તે મજલીસમાં બેઠેલા એક માહટા નીશાલીઆ વીદવાને જવાબ આપીયો.

મીસરો સાની

ઝુલફસ બકમર રસીદ બાશદ.

“ જુલફો તેના કમર વેર પોતા છે. (અરધી રાત થવા આવી છે.) ” આ જવાબ ચેલાનો સાંભલી શુખ સાહેબ બહુ ખુશી થયા.

મસતબી.

બર જુસતા સુખન કહે જો માહજુર,

ઝી અકલ નહેવે કેઝ વો મશહુર.

એહ રાસત હએ જો કે હએ સુખન સંજ,

દોલતસે સુખનકે હએ વો બે રંજ.

“ તરવજ જે બરાબર જવાબ આપે તે કાંએ નહીં અકલમંદ કેહવાઈ.

નકલ.

નકલ છે કે એક અમીર આપરદાર જેનું નામ જ્યાન પર લાવવું વાજબી નથી તે અમીર હજીતદાર શેખ અલી હુજીનની મુલાકાત માટે તેઓના ઘેર ગયો ત્યારે શેખ સાહબનો એક ચોખદાર કેહવા લાગો કે ખુદાવંદ નીયામન તમારા આવાવાની ખબર મારા ધણીને કેહવું જરૂર છે તે અમીરે ચાકરની વાત માની નહીં અને ગુસામાં શેખ સાહબ આગત ગયો અને આ બે મીસરો જ્યાન પર લાવ્યો.

મીસરો

દરે દરવેશ રા દરબાન નખાયદ.

“ ફકીરના દરવાજા ઉપર રમેવાલ નોહામે નહી. ” તેના જવાબમાં શેખજીએ નરમ જવાબથી ફરમાવ્યું.

મીસરો

જ્યાબદ તા સગે દુન્યા નીયાયદ.

“ જરૂર નોહામે કે કોઈ દુનીઆનો કુતરો ચાલશે આવે નહી. ”

અસનવી.

સુનકે માહશુર એહ જવાબ ફકીર,

શરમગી દીલમે હો ગયા વો અમીર.

કેઈ ન વો શખસ દીલમે હોવે ખરીફ.

ગેશાઝદ જીસકે એહ સુખતહો કશીફ.

“ આ જવાબ ફકીરનો સાંભળી ઓ માહશુર તે અમીર શરમીદો થયો. ”

નકલ.

નકલ છે કે એક દીવસ અકબર ખાદશહ ખાગતી સેર કરતો હતો કે એકાએક ગુજરાલાના કાજા દાગ ઉપર આંખ પડી ત્યારે આમે મીસરો જ્યાન પર લાવ્યો.

મીસરો

લાલા દર સીના દાગ ચું દારદ.

“ ગુલ લાલા પોતાની છાતી ઉપર દાગ કાંમે ગમ્મેજે. ” તેવામાં અમીર ખુશરોએ અરજ કીધી કે ખુદાવંદ આપરે આપનાર ખરું છે.

મીસરો

લાલા દર સીના દાગ ચું દારદ.

“ગુનનાલ પોતાની છાતી ઉપર દાગ આ માટે રાખેછે.”

મીસરો

ઉમર કોના ગમ ફરું દારદ.

“ઉમર નાની છે અને ગમ બહુ છે.” આ મતનો (મીસરો) બેદના મીઠા કનામથી ભરેલા સામઝીને ખીરખન એક બાજુ ઉભો હતો તે હસતા લાગો કે પીરો મુરશદ ગુનામ આપે એ આદા કરેછે.

રાએર

લાલા દર સીના દાગ ચું દારદ,

સમઝ શાયે બઝેર કુન દારદ.

“ગુનનાલ પોતાની છાતીમાં દાગ રાખેછે.” લીલી દાખનાને છુતી જગ્યાને તીરે રાખી છે.”

મસનવી

મીસર ખીરખલ કુ સુન માહજુર,
દોઝમે અકબર હુવા ખોહીત મસરર.
જો સુખુનદાં હંમે વો સુખુન ગોડી,
કદર કરતે હંમે સુનકે ખાત બુગી.

“ખીરખનના મીસરો સાંભળી ઓ માહજુર અકબર શાહબાદ બહો ખુશી થયો.

નકલ.

નકલ છે કે એક બાદશાહ બુલંદ મરતખાવાલો દારની કેદમાં આ મીસરો જાપાન ઉપર લાવયો.

મીસરો

સાગીર નીમા વ લખરેઝ ન દીદ અસન કસે.

“કોઈએ પીઆલો અધી ભરેલા જોયો નથી.” અને આનો જોડ મીસરો બંધાવ્યો પાસેથી માંગયો સગલા કરીએ પોતાના હોસલા માફક જમાં જોડલો પાણી હતો તેવા તેણે કવીયલાના

મિદાનમાં પોતાના કલમના ઘોડાને દોડાવવા પાણુ કોઇના વીચારનો ઘોડો સુખન (મતલબ) ની ગલીમાં પોંદ્યપો નહી, એક દીવસ બાદશાહ બહા થયો ને પોતાના કવીઓના અફીસર (અમીરને) કહીયું કે જો આજ આ મીસરાનો જોડ મીસરો તું નહી તયાર કરસે તે! કસમ છે કે સવારે તુને યુનહગારના મીસાલે સુન્ની પર અડવીશ, આખર તે શાએરયા કોઈ જોડ મીસરો થઈ શક્યો નહીં બાદશાહે પોતા સામે તે કવીને સુન્ની પર અડાવયો તેવામાં તેનો પીવાલો ચગામ સુખનથી ભરેલા માને માત આવી તવારે આ મીસરો જખાન પર લાવ્યો.

શાએર

નુમિજની કે બમન બુવદ રસીદ અસત બલબ,

સાગીર નીમ વ લખરેત્ર ન દીદ અસત કસે.

“અરધી જાન કે મારી જવા આવી પીંદ્યી છે મરવાના નજીક, પાણુ પીઆલો અરધા ભરેલો કોઇએ જોઇઓ નથી.” આ મીસરો સાંભળીને બાદશાહે તેની જાનની માફી બક્ષી.

મસનવી

સમ હમે માહજુર જો સુખનદાં હંમે,

કદરદાં વો સુખનકે હર આં હંમે.

ઓર જીનકુ નહીં હમે ઉસમે દખલ,

અપને નઝદીક હંમે વહી ખે અકલ.

“અરેં છે ઓ મહજુર કે જે સુખનદાન છે તેવાનો મરતવો તેઓ જાણે છે, જેઓ જાનતા નથી તેમના સામે નાદાન છે.”

નકલ.

એક રાજ નીસકુન નેહાર (આમદાદ) ના વકતે નવામ હમદગુલમુલક પોતાના કામરામા એવો ઈરાદો કર્યો કે યુનાહ બેગમ યુનચે દેહન ચાંદ જેવી અલકલી ચેહરાથી જવાનીનો મન્જો ચરખતે વીશાલ (મુલાકાત) થી દીલ ખુશ કરવો. તીવારે તે હુસન્ને જેબ આપનાર બહારે જોબન મસતે અવાજે મોટી ખુશી સાથે નવામ મોસુફતે કહીયું જે તમો ખોલવતખાનામા પઝંગ પર માલો ને હુખી જરૂરી હાજતથી ફારેગ થઈ હાજર થાઉ છું. ગરજ

નવાળ મોશુક પેહલો પરી જેવી માશુકના કેહવાથી મલમ પર જઈને સુતો પડી રહીયો ને ઈનતેજરીની પુર ખુમારીની જીંઘની નીશામા આંખ લાગી ગઈ, એટલામા ગુના બેગમ આવીને પરદો બચકીઓ તેવામાજ નવાળ મોશુકની નીમ ખાખની આંખ યાને અરધી જીંઘયા આંખ ખુલી ગઈ, એકાએક પરદાને છોડી દઈને પેહલો પરી શરમાઈની પાછળ હઠી ગઈ એક બારગી નવાળ નામદારની આંખ ખુલી ગઈ તે વખતે એ મીસરો જ્યાંપર બાવીઓ.

મીસરો

આકર હમારી લાશ પે કેયા બાર કર ચલે.

“હમારી લાશ પર આવીને બાર સુ કરી ચાલી ગયા.”
ગુના બેગમ તેજ વકતે આપેલો જવાબ.

મીસરો

ખવાળ અદમસે ફીતનેકુ બેદાર કર ચલે.

“તીંદમા મસન જીગેજાને હુશવાર કર ચાલી ગયા.” આ મીસરો ગુના બેગમે કહીને ખુશી ને નાજ નખરા સાથે નવાળ મોશુક પાસે આવીને બેઠીને નવાળના દીલને ખુશ કર્યો.

મસનવી

કેજી ન માહજુર વો ખુશ અવકાત,

ગુલ તરકે રવેશ હંસેં દીન રાત.

જસકુ અદલાને મીયાને જહાં,

નામતેં સો તરાહકે હં હર આન.

જેને સહેળ (પરવર-દીગાર) નીઆમત આપીછે તે રાત દાશે ખુશી સાથે કેમ નહી રહે.

નકલ કુખીસસન.

આગમ જમાનામા રાજ તથા માહારાજોની છોકરીઓમે કે જે રાણીના પેટથી જનમેલીઓ તેને બાદશાહના છોકરાઓ તથા શેહજાદાઓને શત્રુતાપર એટલે તખ્તપ બેસાડતા હતા અને તેઓને કાનુન માફક એક રાણી ગુલેનવણદાર જવાની મીરહસનના કોલ મુજબ.

* સમ્મેર

ખરસ પનદરા યા કે રેલાકા સીન,

જવાનીકી ગતે સુરદેડે દીન.

“ખરસ પનદર કે સોલ પરસની કનીયા જવાનીયી ભરેલી”

અકબર બાદશાહ જમજીડ પેહુલી સરા દીલકુશામા તથા પીક લઈ ગયો, ને એક સત બાદશાહ પોતાની મતનમ ને બાગ જવાનીના શુલહસને યુનચે ઉમેદથી ખુસ કરવા તે શુલહસત ને ખુબી ને સરવે ચમત મેહબુબીને હાથ લગાડનાજ તે હવા થઈ ગઈ, પણ બાદ શાહ જમજીડ દોડીને તેનો પતો ફુલની ઝાંડી મારીને પોતાના પનજીમા પકડી લીધો. આખર એક ખીજની જેવા ખેંચીયી રાણીનો યુગલ ખસી જવાયી તે રાણી શયમ અફરોજ ચીરાય સીરત દીલગીર પોતાના બને હાથે બજતી બીરર હાંકી દીધા કે બની બોલવાઈ ગઈ ને અનધાર થઈ. આ દુરત ઉપગતનાર બનાવ માહે દીલ અફરોજ રસકે બહારનો જોઈ બાદશાહ આગપર જોમ લોખાન બળે છે તેમ તડપીને એમ કેહવા લાગો કે. ચેહમજાહ “કે કારન સુનદર હાથ જરે” ગરજ ચેહમજાહ કેહતો બાદશાહ આજમ પના મેહલમાયી દીવાન ખાસમા આવીયો ને એક કવેસર ખુશ મીઝાજ જવાન ચાલાક ને બોલાવીયો ને ચોટીખાનામા હાજર હતો તે હાથ ખાંધી બાદ શાની ખીજમતમાં હાજર થયો. અકબર બાદશાહએ ફરમાવીજી કે નેક બખત આ અરથનો કખત તેના મસિલે કરી આપ યાને ચેહમજાહ “કે કારન સુનદર હાથ જરે,” એ ચેહમજાહ સાંમલી કવેસર કહેવા લાગો, ઢોઢેરા.

કંધી ન કાગજ હાથ લેઉ ન જનુ સીદાઈ કેસા રંગ,

સદા સરસપતી ધાહને હુકમસે બગવાનકે સંગ.

“ગ્રાહ પણ વખત કાગજ હાથમાં લીધો નથી પણ પરવર દીગારની કુરપાથી કાંઈ બોલ.” એ કહીને બાદશાહને બોલ્યો કે એ અરથનો એ કખત છે.

કખત.

નહી અખલા રસ મેદ ન જનત, સેજ ગઈ જીઆ માન ડરી;
રસ ખીત કહી ચુપ ચોંક ચંચી, તબ ધાઇકે કનથને ખાંદા ધરી
હત દોનેકે જમ જીરનમે, કટનાખ પીતાંખર ફૂટ પડી;
કર દીપક કામન જાંપ લેવો, એ ડરેન સુનદર હાથ જરી.

“તે ચોરત રસ બિંદી વાકફ ન હોવાથી ખી ગઈ” આ વાત સાબળીને બાદમાં યુસે થયો. ને બોલ્યો કે એ કવીસર એવો કબીત બોલ્યો કે ગોવા તે મહલમા મારા સાથે હતો.

નમ્રમ.

મુકેએદ કરે ઉસકુ ઝીંદગી આખ,
મેહ હું યુના ઝન બાહરે તોફાને આખ;
ગરબ ઉસ કવીસરપર યુસસે કીઆ,
ઉસી વકત જીનદાને ભીજવા દીઆ,
વહી એક કવીસરને એ અરબ કી,
ખુદાવંદ હમસે ન હોગા કબી;
કે શાહો, કે મહલોને બેખોશો ગમ,
શીરે ચોર ચોરીસે હસ તરેહ હમ.

“બાદશાહે તે કવીસરને કેદમા મોકલવાનો હુકમ કરતાં જ બીજા કવીસરે બોલ્યો કે હમારાથી એવા કામ થસે નહીં અને હમા બાદશાહેના મહેલમા વગર ખોડે ચોરીથી કેમ ફરીએ.” આ યુક્તિગો બીજા કવીસરની સાબળી બાદશાહે કેદ કરવાનો હુકમ કર્યો, અને હવે હું ખીજો બાદશાહ બનાવું છું તેનો જવાબ કેમ આપે છે, એટલું કહીને બાદશાહ મહેલમા તસરીક લખ ગયો અને ખાખ ગફલતની જગમાંથી આમદાદના વકતે હુસીવાર થયો અને જરકામા બેશી દરીઆ કીનારે નજર કરતા શું જુએચ કે એક ચોરત ખુબ સુરત સીતારા માગીંદ ચમકતી સુરત જીમક ચાલથી ખીજાનામાસે ઉઠીને વગર ખોડ ને ધાસરીએ પુંજ પડીને સગલો સામાન લખ દરીઆપર આવી તે વખતના હાદેશાહનો ખઆન સુંકર કે તે નાજનીન પાણીમાં ઉતરતાજ તેનીના બદનની જલકાટ જમીનથી આકાશ સુધી એવી જલકાટ કરતી હતી કે ગોવા પાનીમાં આંદ ઉતર્યો હોઈ, અને તે પાણીમાં કુબકી મારતાંજ તેનીના સુંદર ખાલો બે ભાગ થયા અને જીદા જીદા થયા ને તે નાજનીનનો ખુબ સુરત ચેહરો ખાલોના અનેદરથી એવો નજર થડમા લાગો કે ગોવા આકતાખ પહાડના દખનમાથી ખીકલે છે. આ ચમતકારી બનાવ એક બાદશાહે આ સુખી જખાનપર બાવીઓ. મેહમુદ “નકસો રખ ફોડ પહાડે તાંએ.”

આખર બાદશાહ એહમછાહનો બોલ બોલતો મહેલમાંથી બાહર આવીએ ને એક કવેસરને બોલાવીને કહીયું. જે મેં પૂછું છું તેનો જરૂર જવાબ નહીં આપસે તો તારા હાથ પગ બાંધીને કેદના દરવાખા નાખી દેવસ. બાદશાનો સખત હુમાન સાબલીને તે મમથી ભરેલો કીસ પોતાના દેવતાઓને બાદ કરી કેદવા લાગો. ખુદાવંદ નીકમત. એનો મતલબ એ છે.

કુબ્જત

પરાતસીને રસ કીલ કીવાલી, ભાર ભયો ઉંઠ મનમન ધાંધું,
નીરકી છીરચેં દીવા દીલી જમના, જનમે જહસે અંદરે છાંચે,
સે અરકા જલથે ઉભરી ઉલજે, આંખે મુખ ઉપર આંચે;
હા હા કર કેસ સતાર લીએ, નકસો રખ ફાડ પહાડકે તાંચે.

“રાત ખુસીમાં ગુળગી સવાગમાં નાહવા લાગા ગર્, ને અસ નાન કરતા તેનીના બાલો બે બાજુ ચીખરાઈ ગયા જેમાંથી તેનીનો એહુરો આંદની પરમાને ચમકવા લાગો.” આ કમન સાંમળી બાદશાહ તાજુબ ને શીકરમા પડ્યો ને કેદવા લાગો કે એ કમીસર જાદુગર છે. જાદુના જોરથી તેનો હમખન હમારી સાથે રહે છે. કેમકે મેં બામદાદની વખતે એકલાએ દરીઆ કીનારે બેસીને જોઈ હતું. તેનો હુબહુ સગલો એહવાલ એ બયાન કર્યો છે.

શાએર.

બના કહીકર ન મેંથી અકબ હો ફાંચ;
બઆં ગેબ કરનેકે હમે એહ હંચ.

આ ગુફતેગો અકબર બાદશાહની સાબલી કવેસર કેહજા જાંઓ, કે ખુદાવંદ હમારી શું તાકત છે. કે જાદુના જોરથી નીમક હરામી કરીએ. હમો લોકોને વીધ્યાનો બજા ધણોજ હોએ છે. બાદશાહ તેના બોલપર વીસવાસ ન રાખતા ચોકીદારને બોલાવીને કહીયું કે તમે આ કવેસરના હાથ પગ પકડી બાંધી ચોખી રાખો કે, હું મહેલ અનદર જાવું છું કે એના બોલનો શું મતલબ મલે છે. બાદશાહ મેહમ્મદ દાખલ થયો અને એક માસુક પોતાના સીનમાર ને બોજનના બહારમાં બની ઠનીને દીનાગમ માહરી બરફ ચાલી જતી હતી એટલામાં બાદશાહની નજર એના પર પડી તાબડોબ તેનીનો હાથ પકડી બગલમાં દાખીને ચોલાની સાથે કોઠીઉપર બધ ગચ્ચો તેજામાં તે નાજુક બદનનો

તરી છ પગડી પરથી પગ લગાસી જવાથી હાથમાંનો કંગન નીકળી પડ્યો ને બાદશાહના બગલમાં રહી ગયો. અને તે કોમલ મનની નાજનીન જમીન પર પડી ગઈ. અને પેહલો કંગન નાજનીનના હાથને બાદશાહની પગનાથો છુટી ગયો ને તે નાજનીનના પાસે જઈ પડ્યો તારે એક આગળ થયો અને બાદશાહને એ સુજાણું. એહમછા “કન કન કન કન કંકા” બોલ બોલતો બાદશાહ મેહલ માંથી બાહર આવીયો ને કમીસરને કડીયું કે એ અરથને સુ કમન છે, કમીસર પોતાના સરસપતાને વાદ કરીને જવળ આપયો.

કથત.

અંગમ સાગ સુખ લગાવત. આસ વડી ચુદેસકુ મેહકો,
આમ કુ સીનગાગ ઝંડકો ચલી, મુ દેખત જાલનકો લેહકો;
કંગન એક કરો જો કુ સીનન. ન સર કન પરે જો ભુગો,
કમ ગંગા કહે એ સખત મુનો, કન કન કન નક ઠી.

“અંગપર સાગી ખુસયો લગાવી બની કનીને સુંદર ભપકાથી જતી હતી એટલામાં તેનીનું કંગન તુટી પડવાથી આવાજ થયો.” આ કથત હેરત કૃષ્ણજીનારો સાંભળી બાદશાહ શીકરમાં પડ્યો અને ચોટીદારોને સખત કુકમ આવીયો કે આપે કમીસરના પગમાં બેડી નાખીને અજડિદા રાખો કે તેઓ કાંઈ તારીજ પક્ષીના મારા પર કરે નહી તથા કેદખાનામાં પોતાના પેટમાં કાંઈ મારીને મરી જઈ તો મારા કપાલે કાલો જામ લાગે. થોડક દીવસ પછી એક કમીસર દીવીપને સાગીરદ બાદશાહ સામે હાજર થઈને ખેતાની આલાક જીવાન ને શીરીનકલામથી બોલવા લાગો. પીરો મુરશીદ હમો એવા અઝામના લાએક તથી જે તમો ફરમાવયા છો. આ સખત મીઠાસ નો સાંભળી બાદશાહ મેહલમાં તસરીફ લઈ ગયો. તો થું જોએ છે કે એક ખુબ મુગત આલીનસખ “જવાહીર” નામી મરજતના રંગ જેવો હાથનો પનજો કમરપર રાખીને ફરતી હતી બાદશાહ તેની પાસે ગયો ને હસવા બોલવા લાગો. એકાએક શાહનો હાથ તેના ગલાના મરવારીના હાર પર પડ્યો ને તે હાથ કુટીને નીચે પડ્યો. પેહલી નાજનીન પરીચહેર દીવગીર થઈને વાંકી જલીને માત્રાઓ વીણવા લાગી તે વખત બાદશાહના મોહમાંથી આ સુખ નીકળ્યો એહમછાહ “નહોરો સીસ લીધત હયે તારનસે” એ બોલ બોલતો બાદશાહ દીવાન ખાસમાં તાશરીફ લઈ ગયો ને ફરમાવીયું કે એ

સુખનનો જવાબ મને નહી મલે તો કોઈમી-કચીસરને છુટકારે
કચીસ નહી. આ હુકમ બાદશાહનો સાંભળી હીકમત કચીસર
કહેવા લાગો. દોહરો.

કદી ન કાગજ હાથ લેઉ, ન જનુ સીહાબ કેસા રંગ;

સદા સરસપત્ની શણે હુકમસે, બગવાનકે સંગ.

આ દોહરો દેવતાનો પડી કેહવા લાગો કે આ ખુદાવદ આ
અરથનો આ કબલ છે.

કબલ.

એક સીમે સંગ સીયામ હંસીકર લાગ ગયો તો માલનસે,

સુકતા કલી તુટ ગીચી બેમે લાગ્યા લાગી નેન નેહારનસે;

કટસે નહોરી કર સુન બનલી હીકમતપર આન ખીચારનસે,

બીલીબકે નાદ સીમેર અટે નહોરો સીસ લાએત હાઈ તાગનસે

“માસુકના ગલામાના હાર તુટી પડવાથી તે મુનીઆ મુનના
લાગી.” બાદશાહ આ કબલ સાંભળી બહુ ખુશ થઈને તરત
કબીસરને ઈનામ આપીને કેદમાં રી છોડી દીધા.

જકુંડ.

એક દિવસ બાદશાહ ધોડાસવાર થઈને અગ્ગરે તરફ ફરવા
નીકલ્યો હતો. એકાએક બાદશાહની નજર એક ઘરના બારનાપર
ડી તો મું તોએ છે કે એક સ્ત્રી ધરેલનાથી માયાથી પગ મુઠી
સીંગારેલી બારનાના પટના એક કુનાનાં ઉભી ગહીને નબરો કરતી
હતી. બાદશાહ અને તે સ્ત્રીની હમઅસમ થતાંજ તે સ્ત્રી સરમાઈ
ગઈ અને કુંટો યાને કાપડનો છેડો માંહ ઉપર નાખીને લાખરતોખ
બારનો બધ કરીને પટના બાજુમાં બેસી ગઈ. બાદશાહ એ
હાલ જોઈને એ ચેહમઝાહ કહેવા લાગો. “શુહાદર મુખ નારી
કંવાચી પટ દઈ ગઈ.” બાદશાહ ખાસ મેહલમાં પધારીને કોઠા
કબીસરને બોલાવીને હુકમ કર્યો કે જલદીથી એ અરથનો કબલ
જવાર કર. કબીસર બાદશાહના હુકમ બાજબ કબલ તપાર કર્યો.

કબલ

બાદ રસી નકસ દામની સી દમક,

કુંદસી લપક ચીતવનમે અટે ગઈ;

કજન કટારી અનક કામ બારી,

જવનકી મચેરમે ફરોર ખુ કર ગઈ;

કાનન સોહું કરનદુલ, ઓર દેખે જનક,
 શુધ શુધ દહરતકે ચરન પીયારી જીવ લે મધ;
 આં લોન બખાતે લંગ આતી રસી,
 દારી મુહાદાર મુખ નારી કબંધી પદ દે મધ.

“બાદશાહને જોતાજ તે સ્ત્રી બરનાન બસરામાં જેસી મધ
 જેની આંખાની અમક અને સંગારના બપકાથી બાદશાહ
 હેરત થયો.”

નકલ.

એક દીવસ અકબર બાદશાહ બાગદરીમાં ખેસીને હવાખોરી
 કરતો હતો, એકાએક ખુબ સુરત ઓરત આવડીમા બાલદી નાખી
 ને પાણી કહાડતી હતી જેથી કરી તેની પીસનાયંદ (એસી) ઉપરના
 સાડીના છેડો ખીલી ગયો, અને માથાપર ધડો લલ્લો લટક
 ચાલતા શુભકથી સંગતો બદલ હીજતો જોઇ બાદશાહ હેરતમાં
 પડીને કેહતા લાગો. “કેહ કારન ડોલમાં હાલત પાણી” બાદશાહ
 કબીસરને બોલાવી એ અરથનો કબત બનાવ્યો ફરમાવીઓ. કબી
 સર એ બોજામો કબત બનાવીઓ.

કબત.

એક સીમી જલ આનત ધરસે નકસો, આબજા ખીરજા રાણી;
 જલ સફાઈમેં ડોલ ભરન, જલ ખેચતથી આંગવા મસકાની;
 દેખ સમા છતમાં ડિગરે, કમ સુનત કહી મનસા લલચાની;
 હાથ નયા પહાવા રોકે, એ કારન ડોલમે હાલત પાણી.

નકલ.

અકબર બાદશાહ એક દીવસ પોતાની તંબીઅતને બેતાજ
 બેઠો હતો, અને ખવાસ (લોંડી)ને પોતાના હાથથી એક પાનનો ખીરો
 બનાવી પોતાના હાથે તેનીના બ્રહ્મ આવીઓ તે પરી ખીરાને
 ગાલોમા રાખીને બાદશાહો અબજ બજાવીને હાથ ખાંધોને સામે
 હમી રહી બાદશા મજકુર તરફ રજુ થઇને હાથ પકડીને કોફી
 કરી અને હાથ ફસનાયંદ પર નાંખતાજ તે હસી પડતાથી મોહમા
 જે પાન હતો તેની થુક બાદશાહની થુડી ઉપર પડી, મોં તે વખત
 એવા દેખાવ થયો કે ગોવા ચાંદના દરમીયાનમાંથી એક તારક

અમકવા લાગો, અને બાદશાહ કહેવા લાગો. ચેહમજાહ. “માનુ
ચંદ્રુ ચોર કુસમ ચુવાયો.” અને મેહલમાંથી દરબારમાં આવીને
એ અરથનો કબ્બત કરવા કમ્પીસરને ફરમાવીઓ. કમ્પીસર સાંભ
લીને જવાબ આપયો.

કબ્બત.

એક સીમીન પીયાને સુખહીંકર, બોલકે આપ તંબોલ ખીજાયેલ
ચંદર મુખી મુખમજ, આપને કર જોરકે જોહીં સીસ નવાયો;
લાલત લાલ લીએ હતથું, ઉમગેં હતયાં જીવસ હોસાયો;
મુસકાતે પીક ગીર મુખમું, માનુ ચંદ્રકુ ચીર કુસમ ચુવાયો;
“અરથ એ છે કે મજબ કરતા પાનની પીક પડી ગઇ.”

જકડી.

અક્રીમરામાદનો એક રહેનાર મોહટો વેપારી તરેહવાર
જવાહેરાત વગેરા સાથે પરદેસની મુસાફરી રવાના થયો, પણ મજ
કુર વેપારીની ઝગુયાની પીતમની જુદાઇમાં રાતદીવસ ગમતા
આંધુનો દરયો ચાલુ રાખ્યો હતો. એક દીવસ એક જસુશ
જનકુર વેપારીની માતની ખોટી ખબર આપવાને તે સ્ત્રી તથા
અયો. તે ઝોરત પોતાની રીતમ તરફનો જસુસ આવેલો સાંભળીને
એકદમ એ હવાસ થઇ ગઇ અને ગમતો એહવાજ સાંભળીને
એકદમ જમીનપર પડી ગઇ અને એમું થઇ ગઇ. આ ખબર
બાદશાહના કાને જવાયી બાદશાહ એ ચેહમજાહ બોલયો. “પારી
કે હાથ લેત બાવીસે જર ઉડી.” આ અરથનો કબ્બત બનાવ
કમ્પીસરને ફરમાવયો.

કબ્બત.

ઉદેલ લાઇ પાતી બરન ધર આઈ,
છાતી દવા સોપ નપેનકે માતીસે જરર ઉડી;
બયાકત હુઇ નાર પાવા લેં ચલી.
ખારા ઉઢો નાંવ ગપે જુલ હરહી હર કર ઉડી;
ઇતનેમે સદેસા દીનુ બરનમાંજ,
બસુ તેલ અંદ આગ પરી દહર દહર કર ઉડી;
શરી થી પાટલાગ જાકી બર,
આગ પાણીકે હાથ લેત બાવીસે જર ઉડી.

નકલ.

એક ખુબ સુરત સ્ત્રી જવાનીના બહારમાં ચક્રચુર કમ્પેલી
શ્રાવરના પોહરમા સુરજ પોતાના છુપી જગ્યાથી માથો બાહર કહાડતો
હતો તે વધતે મજકુર જવાન સ્ત્રી નીંદાથી કડીને પોતાનો બારને
ઉગાડી, અને માથા ઉગાડો મેલીને અંગવા પહેરતી હતી એટલામા
બાદશાહ અકબર અને તે સ્ત્રી હમચશમ થયા. મજકુર સ્ત્રી સરમા
હને હંશીને પોતાનો માહ તે તરફની ફેરવી લીધું. બાદશાહ તેની
ખુબ શુરવી અને એકાએક હંશી પડવાથી જેમ આનાર ફાડવાથી
તેના દાના ચમક ઉઠે છે એ પુરમાને તેનીના દાનાની જલક જોઈને
બાદશાહ તાજુગ થઈને બોલ્યો. “કુટો આનાર પીવાર કે મારે”
બાદશાહ તાજરતોગ કપીશરને એ અરથનો કમત બતાવા ફેરમા
લીઓ. કપીશર તાબડતોબ બોલ્યો.

કથા.

બારહેં સોવત અદવત ગયો,
ઉઠ બેઠી બામન ભવન આવ શારે;
કનજનમે કમ દેવો ઉડે,
ધર ધર આંચર બીજ શંભારે;
આશર આન પડો શાહ અકબર,
દંક ચાર પરે નાહી પાહ ટારે;
ફંવરી હના મુખ માર હંશી,
દાહન કુટો આનાર પીવાર કે મારે.

બાબ પાંચમો.

મસખસાઓના સતીકા.

અકબરમંદ જમાનાના અને નકલ કરનારા સારી આવાજે
ખુશી ઉપજવનારના બયાન એવી રીતે કહે છે કે તેમુરલંગ
બાદશાહ સારા નશીબાવાલો હોઈ સયાનની કુકમત ઉપર તખત

નશીન થઈને બોલ્યો કે ઘણાક સાચ બોલનાર માણસો તરફથી
સંભલવામાં આવ્યું છે કે હીંદુસ્થાનમાં ઘણાક ગાયન કાર
સારા આવાજના છે. આ સુખન બાદશાહનો સાંભળી એક
આંધલો ખુશ આવાજવાલો ગરબાઓનો વમતાદ દરબારમાં
હાજર થયો કે જે ગાયના છંદમાં એવો ઉમતાદ હતો કે બધી
રાગરાગણીનો સારો ગનાન રાખતો હતો, અને જેના આવાજ
સાંભળી અકાશમાં ઉડનારા પક્ષીઓ પણ અટકી જતા હતા.
અને દીપક ગાતા બતીઓ સવગી ઉઠતી હતી, અને મલહારનો
૧. ગતથી વરસાદ તરત વરસતો હતો. બોલ્યો,

નઅમ

કહાંતક કહું ઉંસકી તારીફ આમ,
કે ઇસસે સીવા હૅઇ ફુઝુલી કલામ;
અગર શહુર થા મતરબોસે ભરા,
પર અઇસા કલાંવત નથા ફુસરા.

“એવો કવાલ હતો કે જેની તારીફ કરાઈ નહી.”
અરણ્યાર.

ગરજ ને ખડેથે ખડે રેહુ ગએ,
આરે હસ જગે સો આરે રેહુ ગએ;
ને પોઢેથે આગે વો ન ચલ સકે,
ને મેઠે સો બેઠે ન વો હેલ સકે.

“ગરજ કે કોઈ પણ પોતાની જગ્યાએથી ખસી
સકેયો નહી.”

જ્યારે કવાલે પોતાના ગાયણીની સઘલાને રીજરીચો
તયારે તેજુર બાદશાહએ તેને પ્રશ્ન કર્યું કે તું કુનોઆના અંદર
કયા નામથી જાણીતો છે? ગરબાઓ જવાબ આપ્યો કે
મને દવલત ના નામથી માણસો બોલાવે છે. બાદશાહ
હસીને બોલ્યો કે આ કવાલ તું દાક્ષત આંધલી છે કે તુજ
આંધલાએ પોતાના નામ દવલત રાખ્યો છે. તે આંધલો

જાન દરજ તકસીર માફ ચાહી બોલ્યો કે સાહેબ અગર દાસત અધિની ન હતે તો લુગા લગડાએને કેમ હાથ લાગતે. આ લતીફી સાંભળી બાદશાહ ઘણો ખુશી થયાને દારોગાને હુકમ આપ્યો કે એને એટલો દાસત આપો કે અમારી દાસતથી એ દુનીઆના અંદર તંવગર થાયે.

અપખ્યાત.

સુખનકે વસબગાર હૈઈ અકલમંદ,
સુખનમે હૈઈ નામ નીકોયાં ખુલંદ;
સુખનકા સીલા યાર દેતે રહે,
જવાહીર સદા મોલ લેતે રહે;
ઓર અબકે જમાનેકે શાહો વજર,
સુખનકો સખતને હૈઈ ગાયવ હકીર;
સુખનકી જહાહો ન માહજુર કદર,
વહાં કીયા કરે જુલવે તુર ખદર.

“સુખનના દાના વસબગાર વીદ્યાના રહે છે પણ મહજુર આ જ નાનાના અમીરો સુખનની કદર જુલતા નથી.

નકિસ.

એક માછી ખુશ તકરારવાલો કે જે દરરોજ સાગરમાંથી માછલીઓ પકડીને પોતાની ગુજરાન કરતો હતો તે એક દીવસ પોતાના જલ લઈ માછલીના સૌકાર કરવા ગયો. મુશવતના કંહવા પરમાણે.

અપખ્યાત.

કરં પાટકા ઊસકે મેં ઝીકર કીયા,
હરએકે ઊસકા સુતાયા ઇતના બડા;
દગન કોહ કુશાં ફીરતાયા જહાં,
વહાં મારતા ફીરતાયા મછલીયાં.

“જેની જાતના ઝેરાવો એટલો મોહરો હતો કે તેના જબમે તે દર-કે બાબુએ માછલી મારો રાકતો હતો.”

તે માછીએ પોતાની જાલ એવી ફકી કે તેના વસગન
 કરવું મુશ્કેલ છે, પણ તેની જાલમાં એક માછલી એવી આવી
 કે તેને જોઈ તે માછી કેહવા લાગે કે આ રશક ગુલનર ખુશ
 નોગારને ખજારમાં જઈને ઘેરીશ તો ખાતરી છે કે ચાર પાંચ
 પછરાઓથો વધું કોઈ પણ આપસે નહી. તેથી સાર એ છે કે
 “આ માછલી બાદશાહી દરબારમાં નજર કરે” તો અજમ નથો
 કે સારી બક્ષીસ મલે.” મીસલ છે કે “ગરીમે ઘરયાત્ર હુએ” પણ
 તે માટે કોઈ એવું રસ નો સોધવો કે કોઈ પોહરેગીર જસુસને
 ખખર પડે નહી. આખિરસ તે માછી તે માછીને બાદશાહની
 દરબારમાં લઈ ગયો. બાદશાહ તે જોઈને ઘણો ખુશી થયો
 ને વજરને સો રૂપીઆ આપવાનો હુકમ કીધો. બાદશાહનો
 હુકમ સાંભળી વજર બોલયો કે એક માછલી માટે આટલો
 મોહટો ઇનામ આપવો એ અકલમદાનો કામ નથી. વજરનું
 આ બડબડવું સાંભળી બાદશાહ બોલયો કે બાદશાહી હુકમમાં
 ફરક પડવું તે બાદશાહને અપમાન કરવું છે કે કેહવત છે કે
 “કવલ મરદા જહાંન દારદ” તેના જવાબ આપતા વજર
 બોલયો. મીસલ “જો કોઈ ગુડ દીએ મરતા હુએ ઉસે ઝેહર
 ન દીહુએ” લેકીન આ માછીગીર બેપીરથી પુછે કે આ
 માછલી નર છે કે માદા, અગર જો એ કેહ કે નર છે તો કેહા કે
 એના જેવી માદા અમોને જોઈએ. અગર કેહ કે માદા છે તે
 કેહજો કે એનાજ જેવો અમોને નર જોઈએ, કે જેના જબાબથી
 તે લાચાર થઈને પાછો ચાલયો જશે અને ઇનામ કસુ
 આપવું પડસે નહી. વજરનું આ બોલવું સાં-ળી બાદશાહ
 તે માછીથી પુછવું કે સાચું બોલ કે આ માછલી નર કે
 માદા તેના જવાબમાં માછીએ કેહવું કે પુદાવંદ એ નર નથી
 તેમજ માદા નથી પણ ખુનસા છે. માછીમારનો આ જવાબ
 સાંભળી બાદશાહ ઘણો ખુશી થયો. અને માછીને બેસા રૂપયા
 મનાઈ આપવાનો હુકમ કીધો.

મસનવી.

અનખ થા જમાનાકે છસ દારમે,
સીલા લોગ પાતેયે હર તોરમે;
ઝાર અમકે જમાનેકા ચે હાલ હય,
કે દરેયે છસે ઘરસે ખુશહાલ હય;
ખુલાકર ઊસે ઘરસે ખા ઇન્ને જાહ,
કર આખરશ કો જહાંમેં તમાહ.

“લોકીન માહનુર આ જમાનાના માણુરો દાસતના તામેદાર છે અને બીજાઓને ઘેર બેઠા ખરાબ કરે છે.

નકલ.

એક બાદશાહ બદ મીનજ ને લસકરી ખવાસનો હરાણુની શિકાર રમવા માટે એક જંગલમાં એકલો ગી બો. જ્યાં એક વાણુસ શુરજ જેવી શીકણવાણો, એક જાડની તીચે એકલો પેરો હતો. તીચાં બાદશાહ કાલી શીકણવાણો આંતરે કુમા રહીને તે અનામ વાતમી ઝંચી આવી રીતેવાતચીત કરવા લાગો જે આખે સત્યજ જમાન બેદના જાણુનાર સાચું બોલ કે આખે શહેર મીનોચેહરમાં બાદશાહ ખરબાહ અને ગરીબ પરવર છે. વા કે જાતીમ છે. તે સાચા બોલનાર દોસત જમાન આપવા લાગો કે એ શાહશવાર બાદ રફનાર કંઈ પણ ના પૂછ કે આખે શહેર પુરવાહશતો બાદશાહ કાલા ચેહગવાણો ઘણો જાતીમ અને બેહનસાફ છે, અને શેખ સાહબના કોનને કંઈ પણ સમજતો નથી.

શબ્દ.

ન માનદ સીતમગાર બદ રોજગાર,

ખમાનદ બરો લાનતે કીરદગાર.

“જે બદરોજગાર કગનાર સીતમગાર છે તેને લાનત ખુલાવી છે.” આખે મુખનો દીલને દરદ પોહ્યાડનાર અને કાનેને ગરમ કરનારી સાંભળી બાદશાહ ગદગદમાં પડેલો બોલીઓ કે આઈ અત્રીઝ ખા તમીઝ તુ મને એવું બોલ કે હું કોણ છું? આ કલામ બાદશાહને સાંભળી લઈ પેહેલો નાદાન કમઅકજનો પુટેલા દીલનો કેહવા જાકો કે હું શું બોલું કે તું, કંઈ બતા છે અથવા કયા બાગની મુલી છે. મારા જેવા દુખીનો નકામી વાતચીતો કરી નાસ્કને બેનો કગને છે.

શાએર

એ શુનકર કહા શાહને આપ ના બેકાર,
હસી સહેરકા મેઈ તું હું સહેર વાર;
બેરા હકુત કીસર હવે ઝેર નગીન,
મુજે આત્ર દેતા હેઈ આકાન ચીન.

“એ શુખન સાંભળીને બાદશાહે કહીયું કે આપ નાપાક હું
આમે શહેરનો બાદશાહ હકુતકેશવર. ઉપર રાજ કરનાર ને યોન
ખસેથી બડણી લેનાર બાદશાહ છું. શું તુને ઠાઠી જાનતી બીજી
નથી કે મને આવું ભુંડું બોલે છે.” આમે શુખન દીન તોડનાર
બાદશાહનો સાંભળી પેલા જહાંઝ મરી બીહીને દીજાવડીથી પુછવા
લાગો કે આપ મોટા દરજ્જાના બાદશાહ તું મને જાણે છે કે હું
શું ચીજ છું? ત્યારે બાદશાહ જુલમગારે બોલ્યો, કે આપ
અજાણ છું નથી જાણો કે તું કોણ છે? તે શુખન
જવાબનો આજાક એવી રીતે કહેવા લાગો કે હું દીનદાદ સોદાગર
બદો છું. પચુ દરેક માસમાં ખરાબ સીતાગની ગરદીસથી આ
તુતેલા જાગરનાને તરણ દીવશ મુઢી બીજકુત હોશડવાય રેહતી
નથી અને દીવાનો જેવા બની જવડે છું તે માનો આજનો દીવશ
આરી બીચાસીનો પેહલો છે. આ કલામ આજાકી બરેલા
શીતાયા બરપુર દીવને બેચેન કરનારો સાંભળો બાદશાહ હસી
પડીને પેલા માણસના દીવને તસવી આપી, ને કેટલીક અથરશીઓ
આપીને પોતાના સહેરમાં આવીને ઇતશાહની અદાલત ઉગાડીને
જુલમ ગેર ઇતસાશીની દાદ આપવા લાગો. તકથીના
કેહવા પરમાણે.

શાએર.

નખશબી, મુજમ ખસમ, મુખકત અસત,
તુ નગર ઝીંદ કી કે અગાહી;
મુજમે સદ મુખકત પર અંદાઝદ,
મુજમે શાહાનસત દુશમને શાહી;
સય હેઈ મહજુર મુજમે શાહીસે.
નઝર આને હેઈ લોગ વાહીસે.

“હા હા, જુલમ શેકડો દેસોની બાદશાહને ખરાબીમાં લાવી
મુકબો છે, અને જુલમ બાદશાહનો દુશમન છે. સાચું છે
માહજુર કે બાદશાહના જુલમથી લોક હેરાન અને વેરાન થાઈ છે.”

નકલ.

એક કવી ખુબીથી ભરેલા હોઈને જેવું કપર રાખનાર કુટલીક કરીતા એક વરંડા સોદાગરની તારીકમાં રમીને તેની પાસે લઈ ગીઓ. શેલગર આકલમક ને બનાવેલી કરીતા જોઈને કેહવા લાગે છે. આએ દોસત તુએ આપ કરીતા ધણીજ હુશીઆરીથી મગજને જોત આપીને બતાવી છે શું તાકત છે કે બીજા કોઈ જાપરદસત કરી એના બરાબર લખી શકે પણ શું કરું કે મારા મનની ઉમેદ મનમાંજ રહી જાય છે. તો આ શીદરી શુલામ ને ખુલાવે કરીમ મકદૂર આવી હતે તો વાસતે ખાતર હમામ હસનો હુશન તુને દોનતે દુનીઆથી નીહાલ કરને કે તારા જેવો નેક બખત અને સુદર એહગાલો નેક સેતારાનો આખર દાર કાદા મખલુક થાય છે. મુસહરીના કેહવા પરમાણે.

શબ્દ.

મીરમાં વ મીરસે તુને કમ હેઠ બરાબરી,
તુલતા વો ઉનકે પદલેમે હોતા તો અનવરી;

"મીરજન ને મીર હતે તો તારી બરાબરીમાં કરી સકતે નહી. પણ અનવરી હતે તે પદલામાં તોલાતે." હાતમ, કાએમ, મીરજ, જનજના, વગેરા શરવે શાએરોની તારી શાએરી આગમ કથો વજન નથી. તારો દરએક કારીઓ તંગ છે અને તારી રહીશ્થી કોઈ બરાબરી કરી શકતો નથી. આખરસ સવદામર ખેડુ ખુશમત કરીને મીઠી જબાનથી બોલીઓ કે આપ આહુશ મોટી અકલના કરી.

મારી માથે હાતમાં કાઈ પધરા નથી કેહું તુને આપુ પણ એના બદલામાં અનાજ તીકે આપુ પણ અનાજના દોસમથા મારા ઘેરમાં ધણું છે. માટે તુ મારી પાસે બારબરદારી તથા ભાદ લાને સમાન લઈ વગર હરકતે સવારમાં આવજો. પેલા શાએર જબાનદગમ આ શીલસુરીથી નાતકેક મુખને સાંભળીને પોતાના ઘેર આવી મુઠ મયો ને સવારમાં કોઈ પડોશી વગેરા દોસત મુશતાઓ પાસેથી બારબરદારીનો સામાન લઈ મજદૂર વેપારીના રોએઓ. મીર હસનના કેહવા પરમાણે.

શાએર.

કહા મેરા મુજરા હૈઈ અમ લાઈએ.

તો દેને કહાયા સો દીવવાઈએ.

“મારી સલામ છે હવે લાવો ને આપવાનું હું આપો.”

યેલા તવંચર હસીને કહેવા લાગો કે આ દોસત મે
લમીઝ તુએ મુખનોથી મને નથી રીતે ખુશી કીધો તેરીજ રીતે
મે તુને અકલમંદીથી નીહાલ ને બરપુર કીધો. એક શખ્સના
કહેવા પરમાણે છે.

“નહી આંધવ કા લે” નહી મંધવ કા દે” તવ તુમ આપણે
ધર ખુશ. ઓર હમ આપણે ખુશ”.

મસતરી.

ગરઝ હસ મુખનસે નાં શાવર અજુબ,

હુવા શરમગીન દાલમે અપને ગરીબ;

મગર હસ તવંગરને મહગુર ખુશ,

દિઆ હસકો ધનામ ફાહલ કુકુમ.”

“આએ સાબલી પેહલા શાએર ધણો શરમંદો થયો પંચુ
માહગુર પેહલા સવદાગર તેને પેટ બરી આપડું.”

નકેલ.

એક આંધણો મોહરઝ હાજર જવામ એક અંધારી
રાતમાં આંધા ઉપર પાણીનો ધડો લઈ ફાનમ હાથમાં પકડે તો
ખજ્જરમાંથી યુજરતો હતો. તેને જોઈ લોકો કહેવા લાગ્યા કે આ
આંધલા નાતાકાવ અંધારી રાતમાં તુને શું દેખાયે છે કે તું
ફાનુસ લઈ નીકલ્યો છે. શું તારી અકલ મરી ગઈ છે? સાદો
શીરાજીના કહેવા પરમાણે.

શાએર.

તુર મેલી ફરેઝ વચમએ હુર,

ખુશ ન આપદ બચમમે મુશકે ફુર.

“આંખની રોસની જવી રહીયા પર તે મારીંદ એક આંધણી
ચુંપર પરમાને છે.”

એ કુટા કીસમતને સખત જખાનના તારી આગળ
રાત રીવશ ને મીસમિ બહાર અને ખીત્રાં એક સરખી છે તારી
આ બતીની રીશતીથી તુને શું કાએદા થાએ છે. આજ
બોસો સાંભળી લઈ પેલા માહજેર આંધજો બાતપોકે ને આ
ચીંગા મારા જેવા આંધજાના કાએદા સાથે નથો પશુ તમારા જેવા
દીતના આંધલાઓ સાથે છે, કે આવી આંધારી રાતમાં મારા ગરીબ
આંધલાનો ઘડો તારા જેવા આંધજા ફોડી નામે નહી. ને વરી
બતીની રીશતીથી ખમર પડે છે આંધજો બતી લઇને આવે છે.
એટલે આજવારા પોતાની મેજે બાગુથી ચાવી જાઈ.

રાએર.

નહીનો અધેરને ક્યું કરે જાના,

આજ અધે એ આંધા તુને સુજતા.

“નહી તે આએ આંધલા બાતવગર તુને આંધજો કેમ
સુજતે.” આ કત્તામ નેક અનજામ પેહલા આંધજા રીશત અમી
રનો સાંભળીને પેહલા બેભાન દીતનો આંધજો બતી મીસલે
ચુપ લઈ ગીઓ ને કાંઈ પશુ જવાબ બાતપો નહી.

રાએર.

અગર તુજકો માહજુર હેઈ અકલો હોશ.

તું હસ બાતકુ મેરે સુન રખકે ગોશ;

જો ખીના હકીકતસે માહીર ન હો;

થો બા સરરે હક ઉસપે ઝાહીર ન હો;

મીસલ ઉસકે હકમે એ સુજ હેઈ ઝોર,

કે હસ આંખ બાતસે બેહતર હેઈ કોર.

“જો ખીના હકીકતમાં હોએ તેને જરવરીગારના બિદગી
બાકફ ન હોઈ તો તે આંધજાથી આજ માહજુર જખાનદરજા કર
નારો વધુ આંધજો છે.”

નકલ.

નકલ છે કે એક દરવેસ ખસતા દીતવાલાથી કાંઈ નાનકી
તકશીર થઈ હતી તેના સખમાં એક હપસી કુટવાલ બદ મીઠાને
હકમ રીવો કે આ ફકીર બે પીરનો એહરો અરધો કાલો કરીને
મહરના બાહર કહાડી ચુકે.

શાએર.

તા ન શીર કોઈ ધસતરે હ દરવેશ,

આહીરેન ફકરમે હો કાશીર કેશ.

“ફરીથી કોઈ ફરીર જાહેરમાં સારો ને ખાતીનમાં ગુસ્સાકાળો આવેલો કામ કરે નહીં.” આ કેહવું તે કોટવાલ નાકામનો સાંભલીને ફરીર ખુશ તકરીર કામ કરવા લાગે કે એ હાલતી કોટવાલ અદયાજ આમે ફરીરનો આરથો માહક કાલુ કરે તે બેહતર છે. કેમકે મજબુક દુનીઆની એવું ન સમજે કે હાલતી કોટવાલનો આદશાહે કાલુ માહ કરીને ગામ બાહર કહાડી મુકીયો છે. આ બતીકી સાંભલી કોટવાલ ખજો ખુશ થયો ને આ કલામ જાપાન પર લાવ્યો કે એ ફરીર શાશન ઝમીર આ રસીકા પર ગુનાહમે તારી તકસીર માફ કીધી છે.

વ્યશયાર.

ગરજ વોહ ગદા આપતી તકરીરસે,

હુવા ફરીરખાખ તકસીરસે;

અજબ શેષ હેષ માહજુર માને સુખન,

શહાદતમે ઉસકે હેષ કહિયે હસન;

સુખનસે વહી શપ્પસ રપ્પતે હેષ કામ,

જીને ચાહીએ સાથ નેકીકે નામ;

સુખનકા સદા ગરમ ખાઝાર હેષ,

સુખન સંજ ઉસકા ખરીદાર હેષ.

“આ સુખન બોલવાથી તે ફકોર બેતકશીર છુટી ગયો. સાચું છે એ માહજુર કે સુખનનો ખજાર દર વખત ગરમ હોએ છે.”

નકીલ.

એક ફરીર સાસી બોલચાલનો નાગો વચર લાજવાલો બીકા માંગવા સાથે બાજપાલો વેચનારની દુકાને બજાને એવો સુખન જાપાનપર લાવ્યો કે અરે એ વાંદગની શીકલત્ત અને મધમાખ નેવા દખનાગ તારા મકરન ગદલામાંથી અને દગાખાજની કુશલીમાંથી દીલ ચાહે તો ફકીરના પલામાં એવું આપ કે નફસ પ્રલીત કુતરો લાલચી સનતોશ પામે, આ વાત વાહીઆત નાદાની

બરેલી સાંભળી પેલા બકાલ કેલવે ભાગે કે આપ હું હું નેવા
 બાંખી પુછડીવાલા બદ હવાસ મારી આગલથી દુમ દવાવી ચાલતી
 પકડ નહીં તો પુકાથી તાગ હાથપગ બાંખી ધીલા કરી નાખીશ,
 આ તકરાર વધા પડવાથી ફકીરે હુસામ આવીને પગમાંથી ખાસકુ
 કહાડીને બકાલના માથા પર પડાક નેવે ટકાવી દીધા ત્યારે બકાલ
 તેને ટોડવાલ પાસે લઈ જઈ બધી બીના જણાવી ત્યારે કોટવાલ
 બદખીસાલે ફકીરને કહીયું.

શરમેર.

અગર તું ન હોતા બશીદલ ગણ,
 બ ચોખે સીવાસ પુલે મારતા;
 વો યા દેદ ખાનેમે કરતા અસીર,
 પર ઉસમે હુદ તેડી ચીલાઈ ફકીર;
 કે કફારા એક કફશ પાકા ઉસે,
 મરે સમને આદ આને તું દ.

તું ફકીર નહીં હને તેજુ તુને મોટી સજા તુરંગની અથવા
 બાંધીમારતી કરતે પાણુ બદલે એક જોડનો પેલા બકાલને તું
 રૂપીઓ અરધા આપુ.”

આ કલામ કોટવાલ બદખીસાલ અગામ ચાલવાલાને
 સાંભળી ફકીર ખુશ તમીઅતવાલાએ એક ખાસકુ કોટવાલના
 માથા પર મારીને એક રૂપીઓ જોલીમાથો કહાડીને કોટવાલ સામે
 મુકીને એ બાલ જખાન પર લાવ્યો કે અગર આવોજ ધનશાદ
 હોએ તો આ ફકીર આ રૂપીઓને કહાં વઠાવતો ફરસે મઠિ તમો
 બને જણા અરધા અરધા વેચી લેઓ.

અબીઆત.

એહ કેહેકર તહાંસે વો રાહી હુવા,
 મગર સખને માહજુર બાહમ કહાં;
 ફકીરેકો યુરસા ન એ ચાહીએ,
 જહાં જાએ ઉસ જા સદા એ કહે;
 ફકીરાના આએ સદા કર ચલે,
 મીઆ ખુશ રહે હમ દુવા કર ચલે.

“ફકીર તમાથી ચાલી ગયો પાણુ માહજુર ફકીરને યુસે
 જોખએ નહીં, અને સદા દુવા કરવી જોખએ.

જોખ સાદીએ પાણુ કેહે છે.

સમ્રે.

હરકે બરખુદ દરે સવાલ કુસાદ,
તા બેમીરદ નીયાઝમંદ બુવદ;
આઝ બુગઝાર વો બાદશાહી કુન,
ચરદને બે તમા બુઝંદ બુવદ.

વંકાદને સવાલ કરવો હોય તો એવી રીતે કરે કે પોતાનું
ખતલખ થાઇ ને તેને ખરાબ ન લાગે

નકુલિ.

એક અમીર સાહેબ તવકીર આબરદાર, ઘેરમાં બેસીને તીર
થી એક ખુદીની આણી ઉપર નેમ કરી રહ્યો હતો. જે મજલીસમાં
ખીજ તીરના મારનારા પણ પોતાના હુનરની પરીક્ષા કરી રહ્યા
હતા પણ તેઓ મઘેના કોઇને પણ તીર તે મારકા (નીશાના)
ઉપર જતો હતો નહીં એટલામાં એક ફકીર સારી બાલચાલનો તપાં
આવી લાગો ને હાથ લાંબો કરીને તે અમીર મકાનદારથી સવાલ
કીધો જોણે પોતાના હાથચાલને તીરકમાન તે ફકીર રૌશનદીલ
વાલાને આપીને કહીયું કે આ તીર પેલા મેખના વચોવચ વાંચશે
તો તારો સવાલ જલદીથી પૂર થશે. હાસન કલામ પેલા દુરવેશ દુર
અંદાશવાલાએ તે તીર હાથમાં લઇને તે નીશાના ઉપર ટાકીને
મેખની વચોવચ સામેલ તીર મારી જે જોઈ બધા મજલીસઆ
હરવેશની ધણી વખાણુ અને આફરીન કીધી ને ખુશીથી તેને
રૂ. ૧૦૦) સો આપ્યા જે ફકીરે તરતજ પોતાની જાલીમાં નાંખીને
કેહવા લાગે કે ઓ બાબા આ ફકીર ગરીબનો સવાલ હજી
પૂરો થયો નથી પણ શેખ શાદીના કેહવા પરમાણે.

સમ્રે.

કંઈમાંરા બદસત અંદર દીરમ નેસત,

ખુદાવદને તામનરા કરમ નીસલ.

આમિ સુખમાં હીલને ગમગીન કરનાર સાંબલીને અમીર
અબરદાર કેહવા લાગે કે એ આંખમાં લાલચું તાર મન હજી બ
રાઈ નથી કે તુને જે સૌ ફરીઆ આપવા. તે સાંઝલી ફકીર બાલચો
કે આખ અમીર તમારા હીલને હરદના લાગે તો એક અરજ કરે છું
જે તમને મને આપકું તેથી સારી મિહનત તીર કથીનું જે લીકું છે.

જલ્મ મારા સવાલનું મને તારી પસંદગી મળ્યું જોઈએ. ફરિ ઉપર તું નાહાક તોહમત કેમ ઉઠાવે છે આ કલ્પ મેલા અમીર આલી મુકામના દીકને ખડું સાંત કીધા ને તેણે ખીજ સો રૂપિયા ફરીને આપ્યા.

અપ્પવાત.

નપ્પશખી નેસત પલક પરએક તપ્પ,

મન નદાનમ તું દરએ મન વાલી;

અઝ કરામી લીયામ દહર પરસત,

નેસત આલમ ઝ નેક વ બદ ખાલી;

“સગલાનો ખવાસ એક સરખો રહેતો નથી અને ફનીયા અદી તથા નેકીયા ખાલી નથી.”

અંકેત.

એક માણસ પોતાના નોકર શીતનાગથી સાંજના સુતા જતા વખતે એમ બોલ્યો કે જો સવારની વખતે તુને જે કાગડા બરેા બરેા બેઠેલા નજર પડે તો મને ખબર કરજે કેમકે જે કાગડા સવારમાં જોવામાં સુચુન નેક છે.

શએર.

એતો ફેહકર વા સો રહા ધરમ,

સુખોડો ઉસવે બેઠકર દરજ;

કી નીગા ઉસને જો સરે દીવાર, જે

તો નઝર આએ ઝાગ દો એક ખાર.

“આ કહી તે માલિક શુધ ગયો ને સવારમાં તે ચાકર ઉઠીને જોતો બાગો કે તેને એક જોડ કાગડાની એક દીવાલ ઉપર બેઠેલી દેખાઈ.”

આ ખબર દીકને ખુસ કરનારથી તે ચાકર પોતાના માલિક ને કહેવા ગયો, એટલામાં એક કાગડો તપાંથી ઉડી ગયો આવે એક બેઠી રહ્યો. આખર જ્યારે ધરખણીએ આવીને એક કાગડો દીક નમારે ધણો ખુસ થઈને કહેવા બાગો કે જો કુવરા મે તુને જે કાગડા એક જગે જોવા કહીયું હતું કે મરદુદ એક જોવા કહીયું હતું, ત્યારે તું હુઆઈ અને સરસતથી અટકતો નથી. આરે જો ઉલ્લુ બદ

કોસમત વુને એટલો મારોસ કે તારો તમામ આગિ સુનો થઈ જશે.
આજ મારી સાંપથી નીકળી જ, હું ખીજો ચાકર રાખીશ શું
તારા પાછળ સુરઆપનો પાંછ છે કે વું ઉનકા જનવર છે કે મારો
નસીબો બદલીને મને તવગર કરશે તારા જેવો ગાંડો વાહીઆત
બગલાબગત મને નહીં જોઈએ મને તો મારો ચાકર જોઈએ કે
જેથી સરવે ખુશી થાએ. આખર આ ચાકર અને તેના શેઠ
વચે જોસની એ બાબે વાતચીત થતી હતી એટલામાં એક માણસ
સારા પકવાનને એક ખુમરો કોઈ આશનાના પેરથી તપાં લાવ્યો
તેવોજ નોકર કેહવા લાગો કે સાહેબ તમો બે ઝગ (કાગડો)
જોવાની ઇલા ન રાખો કારન કે તમારી હાલત મારા જેવી થાએ,
જો તમોએ એક કાગડો જોયો તો ખાવાનું મનથું ન મેળો
જોઈઆ તો સેકરો ગાણો ખાધો.

મસનવી.

એ નોકરકી સુનકર મીઆં યુકતયુ,
લગે કેહેને એ રાસત કેહેતા હેમ જી;
વ લેકીન જમ આપસા હો હાઝીર જવામ,
તો માહજુર કયુંકર ઉકાએ હવામ.

“ચાકરની આ વાતચીત સાંભળી શેઠે કહ્યું કે વું સાચું
કેહે છે એો માહજુર ચાકર આવો હાજર જવામ જોઈએ.”

જકલ.

એક બાવરા મનનો કરી માથાથી પગવેર નાગો બેમુઠ્ઠા
એક અમીર પાસે મસનદ જરીન ધણીજ સોભાપતી ઉપર
એક બીલસના ફરકે વગર ખાઈ જઇને બેઅબીથી બેસી ગયો.
આવી યુસતાખી જોઈને અમીરે કહીકું કે એો બેહવા
નાપાક બેઅદમ બેઅકલ તારામાં ને કુતરામાં શું ફરક છે, તેના
જવાબમાં ગચીબ કરી બોલ્યો કે અમીર અને પોલીકા વચમાં એક
વેતનો ફાસલો રાખ્યો છે કે તારા જેવા કુતરા વચે એક બીલીસનો
તફાવત છે, આ વાતચીત આમન સામન હાજર જવાબ સાંભળી
અમીર બેનજીર કેહવા લાગો કે એો લોડીમયા તાઇના જાણેતા
શું મને નથી જાણ્યો કે આ સખશ બેગખાનના સગાઓમાં છે
આજ અહીંથી આલવી પકડ, નહીં તો બદનામીની દસી તારી.

અરેહતમાં બાંધી જમાનામાં ફેળવી કરીશ. હાસન, આ સુખનો દીલને દુઃખ પોહાડતારા સાંભળી પેલા સામેર જવાબ આપ્યો કે એ અમીર હવે વધુ ના બોલ તારા જેતા લોંડીના જાણેલા વગર છઠી ન છતા હરામખોરના પીના કુશખી શીકારી હજારી એ ઘણાક સીંચા ક્રીયા છે. તું પોતાના મનમાં એવી મગરૂરી ના રાખ કે હું લાલ બેચુલ છું.

શામેર.

ગરઝ ઉસકો શાફરને માહશુર ખુબ,

જાજોડા બહોતસા બ હરદે આપુબ.

ગરજ માહશુર સુખનોના બોલમાં શામેર અમીરને સારું જાતકીઓ.

બંધુત્વ

એક અઝીઝ નાઝીઝ કંગાલ બેશજગાર એકાએક દોલત મેંદ થઇ ગયો, અને યત દીવસ એશ અશરતમાં રહેવા લાગો. તેની સારી ક્રીસમત અને દોલતનો હાલ સાંભળીં મુબારકબાદી આપવાને એક દોસત વફાદાર તે ખુસ નસીબ બાલાના ઘેર ગયો. પણ એ કુંદીમાં પડલાએ એકાએક અજબ એબ થઇ તેની પાસે આવીને કેહવા લાગો કે ઓ અઝીઝ જી તમીઝ તું કેાણુ છે કે મારી પાસે બેઘડક ચાલી આવીઓ?

બચ્ચેત,

મેં નહી વાકીફ હું તેરે નામસે,

ક્રમ ક્રીયા હેઘ વુજુદો મેરે નામસે.

“હું તારો નામ નથી જાણુતો તુને મારી સાથે હું કામ છે.”

આ સુખન દીલ તોડતારા પેલા મગરૂરનો સાંભળી પેલા અઝીઝ બેનસીબ જમાનાના મોહને મસનમાં દોડાવીને બાંધીએ કે આરે વાર વફાદાર નાલાએકે તું મને ઓલખતો નથી, કે હું તારો એક જુનો દોસત ગમખતારા છું અને આમદાર તે ઘણા સામ્રા અને બેસાદારોથી ભારા સાંભળવામાં આતુર હું. કે જાને ફાનો આશના આંધરો થઇ ગીયો છે તે મારે તુને દીવાસે આપવાને આવેહું છું.

